

BULLETIN 104

AUGUSTUS 2007

VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD

Contributie minimaal € 10,00 per persoon/jaar

Postbank nummer 38.70.852

DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter: mr. G. Schilperoort
Secretaris: mr. R. van der Waal a.i.
tel. 015 - 2569775

Penningmeester en
ledenadministratie: C. Spruit
e-mail: cor.spruit@hccnet.nl
tel. 0186 - 601385

REDACTIECOMMISSIE: mr. G. Schilperoort
mr. R. van der Waal

REDACTIEADRES: Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord
e-mail: rvanderwaal@planet.nl

LAY-OUT: H. Govaart

FOTOGRAFIE: Marja Visscher (tenzij anders vermeld)

STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD

ADRES Hofweg 13. 3274 BK Heinenoord
tel. 0186 - 601535
www.streekmuseumhw.nl
E-mail: info@streekmuseumhw.nl

OPENINGSTIJDEN woensdag en zaterdag
10.00 tot 17.00 uur
donderdag en vrijdag
14.00 tot 17.00 uur

INHOUDSOPGAVE

Nieuws van de voorzitter	pag. 3
Even bijpraten met de museum-manager Lizette Engels, museumsecretaresse	pag. 5 pag. 7
Werkgroep Dialecten	pag. 9
Een kijkie in Oôst-Lêêwestein	pag. 10
Nieuwe vrienden	pag. 18
Vriendendag 2007	pag. 20
Romantische opening van Koetsveld- tentoonstelling	pag. 22
Afdeling Genealogie	pag. 24
Aanwinsten	pag. 25
Panoramisch behang in de Polderkamer	pag. 26
Oproep	pag. 30
Maak een nieuwe vriend	pag. 31

NIEUWS VAN DE VOORZITTER

Beste vrienden,

Vlak voor de feestelijke opening van de tentoonstelling "Van dorpsdominee tot hofpredikant", over het leven van ds. Van Koetsveld, werd bekend dat het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Binnenmaas het besluit had genomen om de museumboerderij te verkopen aan een projectontwikkelaar, in de veronderstelling dat een kleinschalig museum in het Hof van Assendelft meer levensvatbaar is zonder de zorg voor de grote collectie in de boerderij "Oost-Leeuwenstein".

Dit besluit maakte veel verontwaardigde reacties los bij het museumbestuur, in de lokale pers en bij veel (oud-)inwoners van de Hoeksche Waard die zich zorgen maken om het behoud van het cultureel erfgoed van de Hoeksche Waard.

Hoewel de gemeenteraad van Binnenmaas zich nog moet buigen over de goedkeuring van dit besluit, heeft een aantal verontruste bewoners van de Hoeksche Waard, met architect M.A. Ros als initiatiefnemer, het voornemen bekend gemaakt om een Stichting Vrienden van Oost-Leeuwenstein op te richten, die na aankoop de museumboerderij zou kunnen overdragen aan de Vereniging Hendrick de Keyser.

Deze vereniging, die Karel Braun in het vorige Bulletin al ter sprake heeft gebracht, zou na verwerving de boerderij op verantwoorde wijze kunnen restaureren en de schuur vervolgens voor een redelijk bedrag aan het museum kunnen verhuren. Op deze wijze zouden de winkeltjes en werkplaatsen, die volgens het Ecorys-rapport een aanzienlijke attractie- en curiositeitswaarde bezitten, weer kunnen worden herplaatst in de schuur en voor het publiek toegankelijk gemaakt kunnen worden.

Of dit plan gerealiseerd kan worden is onzeker, maar het toont in elk geval aan dat het voornemen van de gemeente Binnenmaas volop tegenstand ontmoet bij de Hoeksche Waardse bevolking.

Zeker nu de Hoeksche Waard als Nationaal Landschap is aangewezen, zou je verwachten dat er alles aan gedaan wordt om een schitterend historisch ensemble op loopafstand van elkaar, bestaande

Gert schilperoort

**"OP DEZE
WIJZE
Zouden DE
WINKELTJES
EN WERK-
PLAATSEN
WEER
KUNNEN
WORDEN
HERPLAATST
IN DE
SCHUUR"**

Oost-Leeuwenstein naar Hendrick de Keyzer?

uit een 18e eeuwse boerderij, een uit dezelfde periode stammend ambachtsherenhuis en een gave middeleeuwse dorpskerk, te behouden voor het nageslacht en onder de aandacht te brengen als toeristische attractie.

Op zaterdag 13 oktober a.s. kunt u deelnemen aan het jaarlijkse uitstapje van de Vrienden van het Streekmuseum. Elders in dit Bulletin vindt u daarover nadere informatie.

We geven u deze keer de mogelijkheid om het gebied van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen te verkennen, voordat de grote veranderingen in dit unieke gebied gaan plaatsvinden.

In 2001 hadden we een vergelijkbare bestemming, namelijk het eiland Tiengemeten. Dit eiland is inmiddels op sommige plekken al onherkenbaar veranderd.

We rekenen ook deze keer weer op een grote opkomst.

Gert Schilperoort

EVEN BIJPRATEN MET DE MUSEUM-MANAGER

ORGANISATIE

Naar het zich laat aanzien, zal de raad van de gemeente Binnenmaas pas in november a.s. een besluit nemen over de toekomst van het Streekmuseum en de gewenste nieuwe huisvesting in de te restaureren museumboerderij Oost-Leeuwenstein. Een soortgelijk besluit, maar dan van de gemeente Korendijk waar het eiland Tiengemeten onder valt, is eveneens dit najaar te verwachten en heeft te maken met het oprichten van een nieuwe stichting, waarin zowel het Rien Poortvlietmuseum als de Landbouwcollectie van het Streekmuseum moeten samengaan. Pas na de te nemen besluiten van deze beide gemeenten kunnen de collecties uit de museumboerderij worden verwijderd. Er is bij de bevolking veel commotie ontstaan over de slechte toestand waarin de boerderijcollectie is komen te verkeren. Met een aantal museummedewerkers worden al gedurende enige maanden de meest kwetsbare voorwerpen uit de boerderij ingepakt en elders in veiligheid gebracht.

De museumleiding is uitermate ingenomen met de komst van de nieuwe, zeer enthousiaste museumsecretaresse Lizette Engels. Zij heeft zich snel ontplooid tot een waardevolle spin in het museale web. Elders in dit Bulletin doet zij zelf haar verhaal.

ACTIVITEITEN

De speciale Van Koetsveld-tentoonstelling "Van dorpsdominee tot Hofpredikant" is op 19 mei j.l. op zeer ludieke wijze geopend. Marja Visscher, onder wiens deskundige leiding deze expositie tot stand is gekomen, brengt hierover elders in dit Bulletin uitvoerig verslag uit. De tentoonstelling loopt tot eind september a.s.

TIP: als Vriend van het Streekmuseum hebt u het recht de Van Koetsveld-tentoonstelling gratis te bezoeken. Maak daar gebruik van. En neem bij voorkeur enige (betalende) bezoekers mee, dan snijdt voor het museum het mes van twee kanten! En wellicht vormt dit meteen een goede aanleiding om die mede-bezoekers lid te maken van onze Vriendenkring (zie elders in dit Bulletin)!

Karel Braun

MUSEAAL BEHEER

De tijdelijke Van Koetsveld-expositie gaat het Streekmuseum ook een permanente collectie opleveren. Zowel Marja Visscher als de nazaten van de beroemde dominee hebben namelijk tientallen bijzondere, door Van Koetsveld geschreven boeken aan het museum geschonken, alsmede andere attributen. Deze (groeiende collectie) zal een plaatsje krijgen op de overloop van de eerste verdieping van het Hof.

De scan-ploeg, waarover in het vorige Bulletin al werd verteld, is inmiddels met veel enthousiasme begonnen aan het digitaliseren van de voornamelijk topografische fotocollectie van het museum. Binnenkort komt daar nog een enorme scan-klus bij: het volledige fotoarchief van het Hoeksche Waardse journalistenechtpaar Dick & Jopie Leeuwenstein, dat de periode 1965-1995 omvat. Het gaat om allerlei foto's die ooit in de Hoeksche Waardse pers zijn gepubliceerd en waarvan het publiek – tegen vergoeding – straks zelf afdrukken of cd's in het Streekmuseum kan bestellen.

Heel bijzonder is het verhaal over het boeiende panoramisch behang in de Polderkamer van het Hof van Assendelft. Dankzij diepgaand onderzoek is vrijwel alles wat erover valt te vertellen nu achterhaald. U leest het verhaal elders in dit Bulletin.

Karel Braun

INTRODUCTIE LIZETTE ENGELS, MUSEUMSECRETARESSE

Een tikje verlegen met de uitnodiging voldoe ik toch graag aan het verzoek van Rein van der Waal om mijzelf te introduceren. Gert Schilperoort kondigde me in het vorige Bulletin al aan als de nieuwe museumsecretaresse. Een leuke functie-benaming die ik nog niet kende, maar die wel recht doet aan mijn werk. Want ik werk tenslotte niet alléén voor Karel. Zelf onderteken ik graag met mijn naam en de vermelding "Secretariaat". Mijn rol omschrijf ik, zogevoegd, als algemeen medewerker. Of ik noem mezelf gekscherend mevrouw Duizendpoot.

Lizette Engels

Ik ben 41 lentes "jong", getrouwd met Jean-Paul en moeder van Stefan (11 jr) en Roland (8 jr). Sinds de zomer van 2003 wonen wij in Numansdorp, daarvoor woonden wij in Berkel en Rodenrijs. Het voelde voor mij meteen goed hier. Zelfs vertrouwd. Wat ik miste in mijn oude omgeving trof ik in de Hoeksche Waard wél. Ruimte. Een horizon. Mijn huis, mijn achtertuin, dat is de Hoeksche Waard, het voelt eigen. Ik denk graag in metaforen en aangezien ik niet hier uit de klei getrokken ben, moet het zo zijn dat dit voor mij goede grond is waarin ik kan wortelen. En mijn gezin gelukkig ook.

Na langdurig een vaste baan te hebben gehad in de automatisering en kwaliteitszorg was ik echt aan iets anders toe. Mijn interesses hadden mij in de laatste jaren al langs basisonderwijs, psychologie en theologie gevoerd, maar ik zag de combinatie van een studie, een baan en mijn gezin echt niet zitten. Liever kies ik zelf de tijd en boeken uit om wijzer te worden, aangezien mijn nieuwsgierigheid nauwelijks grenzen kent. Ik stond open voor willekeurig welke leuke baan dan ook in de directe omgeving. Toen las ik de oproep voor vrijwilligers van het Streekmuseum. Ik heb geen moment getwijfeld en tekende in op de werkzaamheden binnen de zogenaamde Adlib-werkgroep. Deze werkgroep digitaliseert de fiches van de museumcollectie in de vele kaartenbakken en registreert deze in het Adlib-systeem. Dit gebeurt aan de hand van de objecten. Ik begon samen met vrijwilligster Ilse van den Berg in de werkplaats van de smid. Met een moderne laptop en het aambeeld als tafel namen wij dan

**"IK BEN
NIET HIER
UIT DE KLEI
GETROKKEN
MAAR DIT
IS GOEDE
GROND
WAARIN IK
KAN
WORTELEN"**

**“DEZE BAAN
BLEEK TOT
MIJN
VERRASSING
UITERST DY-
NAMISCH”**

plaats en gingen de oude voorwerpen beschrijven. Helemaal boeiend werd het toen we een keer met Wim van Dijk (een oude smid uit Rotterdam) terug in de tijd gingen. Ik slaakte een gil toen hij met de verstilde slijpmachine op de werkbank ergens de vonken af liet vliegen, wat natuurlijk de nodige hilariteit wekte.

Afijn, ik was dus nog maar net een beetje gewend aan het feit dat ik zo'n leuke werkplek had gevonden, toen de plaats van Jozien Dekkers definitief vrijkwam. Mijn interesse voor de functie heb ik toen direct kenbaar gemaakt. En medio januari van dit jaar ben ik begonnen. Direct in de eerste week kreeg ik te maken met stroomuitval en werd ik overstelpt met bruidsparen in spe. Was het de tweede week dat de pannen van het dak waaiden? Deze baan bleek, een beetje tot mijn verrassing, uiterst dynamisch! Mijn taken liggen op uiteenlopende vlakken als algemeen aanspreekpunt zijn, coördineren van het vrijwilligerswerk in brede zin, algemene administratie, evenementenbeheer, PR & Marketing, etc.

Ik ben nu bijna een half jaar in dienst en voel mij sterk verbonden met deze baan en ons Streekmuseum. Thuis onderhoud ik zelf de website. Een instrument dat je als museum immers niet kan missen. Verder kan ik het vaak niet laten om thuis nog even verder te werken aan wat ideetjes. En het feit dat ik toch dicht bij huis werk, maakt het makkelijker om er waar nodig nog een uurtje aan te trekken om toch dat Missiefie (nieuwsbrief voor vrijwilligers) uit te laten gaan en van de vele kleine karweitjes er nog een paar af te handelen. Met een lieve en geduldige echtgenoot op de achtergrond is het mogelijk geweest om mezelf helemaal te geven aan het opstarten van deze nieuwe baan.

Maar nu ga ik toch echt proberen de dingen te onderscheiden die moeten en die ik graag zou willen. Want in dat laatste schuilt veel overwerk en die tijd moet langzamerhand weer naar mijn gezin, hond Loubas, de tuin en mijn geliefde glas-in-lood hobby terugvloeien. Een hobby die ik eigenlijk nog maar net een half jaar goed vorm had gegeven in een eigen atelier toen ik deze baan aannam. Sindsdien ligt een opdracht op uitvoering te wachten, want ik kan natuurlijk niet alles tegelijk.

Ik krijg veel terug van mensen dat ze ervaren dat het museum weer bruist ! Ik zie echt wel hoe ik daar naast Karel ook debet aan ben, maar wil graag onderstrepen dat ik in mijn werk bouw op ons geweldige team van vrijwilligers. Heel veel loyale mensen bij wie ik steeds

weer aan kan kloppen als er iets gedaan moet worden. En ik geniet van de sfeer waarin de mensen elkaar opzoeken voor het kopje koffie of iets anders. Annee roept dan “woef”, opdat ik ook aantreed. Dat lukt helaas niet altijd. Druk, druk, druk, maar léuk dat het is.

Graag tot ziens in ons museum en ik maak meteen van deze gelegenheid gebruik om u allen op te roepen uw bekenden - zakelijk en privé - te attenderen op ons bestaan, juist in deze roerige tijden waarbij het behoud van onze museumboerderij en volledige collectie op het spel staat. Met een nieuwe werkgroep PR & Marketing willen wij het museum weer op de kaart plaatsen. Vooral jongeren en gezinnen met kinderen zou ik willen bereiken. Verwijs in uw contacten altijd naar onze website; www.streekmuseumhw.nl. En uw suggesties voor verbetering, in welke zin dan ook, zijn meer dan welkom. Stuur een email met wat er nú in u opkomt naar info@streekmuseumhw.nl.

**“IK
GENIET VAN
DE SFEER
WAARIN
DE MENSEN
ELKAAR
OPZOEKEN”**

WERKGROEP “DIALECTEN HOESCHE WAARD”

In Bulletin 103 riep de Werkgroep Dialecten liefhebbers op om de groep te komen versterken. We zijn verheugd dat daarop enkele reacties zijn ontvangen en we hopen dat de kandidaten zich na een ‘snuffelstage’ ook definitief bij ons willen voegen. Had u er ook wel zin in, maar vergat u nog even zich te melden? Neem dan nu contact op met Arie Biemans.

Onze in Pijnacker wonende voorzitter, Henk van Dam, heeft zijn functie neergelegd omdat het naar zijn ervaring wat lastig is om die ‘op afstand’ te vervullen. Hij blijft wel deel uitmaken van de dialectgroep, maar de voorzittershamer is inmiddels overgenomen door de in Numansdorp wonende Johan ‘t Hooft.

De werkzaamheden van de dialectgroep vorderen gestaag. De verzameling verhalen voor een nieuwe bundel ‘Hoeschewaardse Vertellingen’ heeft een forse bijdrage gekregen van de heer Van der Waal, die daarvoor vele oude jaargangen van het Bulletin heeft nagepluisd op nog niet eerder in boekvorm verschenen dialectverhalen. We zijn hem daarvoor uiteraard bijzonder dankbaar.

Arie Biemans

**“LAATSTE
NIEUWS:
HET
HOESCHE-
WAARDS
WOORDEN-
BOEK IS
HERDRUKT”**

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHÉ WAARD"

EEN KIJKIE IN ÔOST-LÊEUWESTEIN

De redactie heeft aan de Werkgroep Dialecten verzocht om onderstaand dialectverhaal van de heer W. Reedijk uit Numansdorp nogmaals in het Bulletin op te mogen nemen. Het is eigenlijk geen verhaal, maar, zoals de titel aangeeft, een beschrijving van de collectie in de boerderij Oost-Leeuwenstein. Deze beschrijving is eerder opgenomen in Bulletin 62 van augustus 1993, het bijzondere nummer van het Bulletin ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het "Streekmuseum voor de Hoeksche Waard". Vanwege de lengte is de beschrijving ingekort.

Het leek de redactie een goed idee om, bij de discussie over de toekomst van de boerderij, weer eens in herinnering te brengen hoe het er ook al weer uitzag. En om aan te geven hoe vreselijk jammer het is dat de unieke collectie in de boerderij al weer drie jaar lang niet meer toegankelijk voor bezoekers. Wat er uiteindelijk ook gebeurt met de boerderij, de collectie in de samenstelling van vóór de sluiting zal

Oost-Leeuwenstein is alweer drie jaar niet toegankelijk voor het publiek

nooit meer te zien zijn. Een deel verhuist immers naar Tiengemeten. De beschrijving van de heer Reedijk is daarmee op zich al geschiedenis geworden.

Helaas moeten wij constateren dat de hoop die de heer Reedijk in 1993 had en in zijn slotzin uitspreekt, niet bewaarheid is geworden gelet op de recente ontwikkelingen rond de museumboerderij.

Rein van der Waal

EEN KIJKIE IN OÛST-LÊÛWESTEIN

Oôns aller streekmuseum is 25 jaer geleje gestart en toen dier tijd kwam de naebij gelege historisch ouwe boerderij Oôst-Lêûwestein leeg te staon. Het bijbehorende land lag grôôtendêêls an den andere kant van den dijk in 't Summerland. Die grond wier ontaagend om daer de huize te bouwe die d'r nou staan.

Nou was dat net in die tijd dat alle werk gemechaniseerd was en den ouwen inventaris kwam bij de boere in de weeg te staan en daer wouwe ze van of. D'r was al veul opgeruimd, en om nog wat te bewaore van die ofgedankte werktuige wier het kort dag. Maor voor êên en ander was ruimte nôôdig en dat was t'r nie meer in het Hof van Assendelft. Daerom zijn d'r toen bêêne uitgezet om dien ouwe boerderij zô flak bij ôôns museum, daervoor ter beschikking te krijge. Dankzij de beraaidwillighaaid om d'r an mee te werreke van de gemêente De Noord en den ijver van de pioniers van ôôns museum komme d'r nou meñse uit het hêêle land, maar ok ôôns aige naegslacht, om te zien met waffere middele de voorgeslachte van de Hoekschewaerders vroeger werkte en leefde.

Om 't êên en ander te vertelle wat er zôôal te zien is heb ik nog is een roñdjie deur de schuur gemaakt. Een opsomming van den hêêlen inventaoris is géên doen dus geef ik m'n aige indruk weer om een globaol overzicht op te stelle van den historische verzaomeling. Vanuit het museum lôôpe me via 't groen omzôômde laontjie naer de wurf van de stee waer vroeger ok nog een waogekêêt stong. We zien buite grondbewerkingswerktuige waerbij onder andere een kluitbreker. Het zummerhuis maggie ok binne, maor we neme eerst de schuur. Het weunhuis wor beweund deur de conservaator De Rooy. Op de schuur is nog een riete dak, dat hadde vroeger alle huize op 't platteland. Een riete dak ventileert en isoleert.

We komme deur de dorsdeure binne en staon dan in den inrij.

**"DANKZIJ
DE
BERAAID-
WILLIG-
HAAID OM
D'R AN MEE
TE WERREKE
KOMME
D'R NOU
MEÑSE UIT
HET HÊÊLE
LAND"**

We gaan eerst reksof, daer is nou nog den houten dorsvloer en daer is den hêële kruienerswinkel van Taselaer uit Baaierland op overgebracht. Op de lange tûnbank staon de weegschaole met de kopere gewichte om de ôônsies en de pondes nauwkeurig of te wege voor de klante. De charmante verkôpstersies staon klaor voor de bediening, maor zij zijn niet in levende lijve, van vlees en bloed.

Alles uit opoe's tijd is in voorraad. Stopflesse mè brokke en ander snoepgoed voor bij de thee, seklaodjies van A. Driessen, verpleegsters-cacao van Droste, pruimtebak No. 10 van de Weduwe. D'r staod ok êên ofbeelding van twêe keurige ouwe daomes die een bakkie koffie zitte te drinke, met as onderschrift: "Ziehier hoe ons voorgeslacht, Van Nelle's koffie hulde bracht".

Bove den tûnbank hange hêële risse puntzakkes om gevuld te worre mè flikkies, pumperemunte (voor in de kerk), toffies, droppies en alles wat per ôôns wier verkocht. Al met al zietet 'r gezellig uit, allêen het praotjie dad over den tûnbank gehouwe wier ontbreek nog, want de bediendes zegge niks trug. Daerom gao me nou weer terug om de rondgao te vervolge.

Daer zie me nog een reclamebord dat ok bekend is van voor den oorlog. D'r staod een man op met z'n twêe hande en z'n hûd elk deur een gat vastgezet op een schandpaol. Toch lacht ie want hij krijg

Den hêële kruienerswinkel
van Taselaer uit Baaierland

“Van Rossums Troost” deur een verbijganger aņgebooie. Maete en gewichte staon d’r plentie opgesteld. Op êen rij staan d’r kopere en ijzere gewichte voor weegschaol of bescuul, een kop, een ijzere half mud voor graon, een houtse mud voor errepels, kanne, enzôôvoort. Herinneringe an gestaog zwaer werk zijn: de zicht, de zaais, de zeekel en de stekeltrekker. Den errebaaid daarmee kostte veul zwêêt, maar d’r wier nie bij geklaogd; bij de stoppestijd smaakte den kouwe thee uit een drinkskruik maor wát lekker.

Maar in ‘t gebint stao t’n opvolger en die is nou zelf allang weer ofgedankt. ‘t Is het dorsmesien, hier dorskas genoemd. De grôoste boere hadde d’r zelf êen, maor bij de mêeste kwam de lôondorser op een ofgesproke tijd de schelve of den tas ofdorse.

Van de melkerij binne hier nog de melkimmers en -busse, de melkblokke, de span touwe en de teemeze te zien. Ok de kaerntonne en kaernmeules om butter te maoke. Voor ‘n paerekaernmeule mô nog plak gemaokt worre. Dat wor een bezienswaardighaaid!

Van de melkerij binne hier nog de melkimmers en -busse, de melkblokke, de span touwe en de teemeze te zien.

Daer staot ‘t kefee mè biljart “Ons Koffiehuis”.

Het zou te ver voere om alles watter op alle gebied hierzô binne staod opgesteld op te noeme. We noeme nog: van pootstok tot errepelpootmesienes, van zaoivool tot zaoimesienes, van zeekel tot koremaoier, van peespaochie tot bietelichter en van hooihark tot hooischudder, enz. enz.

An de zijkant van de schuur komme me langs ‘t bortie van “De Reedijk” en daer staot ‘t kefee mè biljart “Ons Koffiehuis”. Deur ‘t raom heen zieje an de muur het vaondel van de meziekverêneging “Leeuwestein” met een goed gevulde prijzekast. We kenne nie nae binne om wat te gebruike, want net

Daer staat de drogisterij met op de planke rije glaeze potte met indrukwekkende latijnse naome op de etikette.

wachte om gehollepe te worre. Azzie van de jaer ok nog is gao kijke wed ik dassé d'r nóg staot.

as in de winkel is het personêl wel aanwezig, maor niet te be-wege om ôôns te bediene.

Dan gao me d'r maor neffe kijke. Daer staat de drogisterij met op de planke rije glaeze potte met indrukwekkende latijnse naome op de etikette. Eên knap maaisie met een krullemus op en een ferwêêle rid-diecuul an d'r erm kom seeker net wat pille of poeiers haole. Ze staot er al dien tijd al te

Tege den achterwêêg van 't gebint hange de waopes van de previñsies en van alle durrepe uit de Hoeksche Waerd. Tusse de peenette en daervóór staon de ouwe boerewaoges opgetuigd met burriehouters en gekke en de polderbôôm, gerêêd om uit te rukke om te gaan menne. D'r stao vedder nog een molbord. Da's nied om molle te vange hoor, maor om grond te vereffene. Azzie nie weet hoe een kuilewaoge d'r uit ziet, dan is tat ok een rede om hier te gaon kijke.

An den andere kant van den inrij, waer vroeger dus de koeiestal was, zijn werkplaeze ingericht van ouwe ambachte en dergelijke zaeke. Onder de vroegeren til en dan den trap op ok een hêêle galerij boven op t'n til.

We beginne maor bij de waogemaoker die ôôgziende net een nieuwen disselbôôm gemaokt heb. Die is om an de waoge te maoke tusse het span paere. De voerman op 't kissie van de waoge zette z'n voet d'r op om bij te sture, maor van de stoepe of zettendie "voet op gat" om de waoge tege te houwe, zôôdattie nie harder ging dan de paere.

We zien dat de waogemaoker ok zwingé maokt voor 't añspanne van de paere. Ok een ôôsbak om waoter mee te ôôze hettie getummerd voor een klant.

Neffe de waogemaoker staot de zwingelkêêt van een vlasbewerker. Een vak apart! Een schrank en een stêên zien me hier en nog veul meer. Daer vertel ik vedder maor niks over omda'k nie van 's-Graevendêêl komt en dâ beter an Piet de Zêêuw ken overlaete. In

't museum vraegie maor 's naer zijn vlassersboek. Hetzelfde geldt voor die nettemaoker die daer weer naest zit bij een bôôt die "Willem Barendsz" is gedôopt. Voor de verwerming zag ik daer een peurtie staon. Om dat te zien zel ieder zelf maor weer motte gaon kijke want ik ken hier nied alles uit te doeke doen.

Je bin trouwes zôômaor niet tende, want t'r is ok nog een drukkerij van vroeger.

Je kon daer terecht voor het drukke van kaorties van familiegebeurtenisse, zôôas geboorte, huwelijk en overlige en voor verêeniging bin'k t'r ok zat geweest voor het drukke van kennisgevinge en uitnôôdiginge. 't Ouwe drukmesien, lettertypes en nog veul meer is hier te bekijke. Uit een koremeule staan d'r een paar meulestêene. Hoe ze die hier gekrege hebbe mag Jôôst wete, want die zijn niet te tillen.

Nou gao me den til op en gelijk stao me voor een was- en strijkinrichting waer ze an strijkboute geen gebrek hebbe, want ik telde d'r zôômaor 28 en allemael verschillend van vurm.

De buurman is een zaodelmaoker die nied allêen zaodels maokt maor ok alle soorte paeretuig. Weetje wat een hoos, een haam, een gerêel en een kimmelketting is? De lestgenoemde zit an 't hôôfstel en dat zellie wel kenne. Op elk durp zat er wel êen zôô'n zaodelmaoker, maor nou ving-ie ze nie meer.

Je bin trouwes zôômaor niet tende, want t'r is ok nog een drukkerij van vroeger

De vollegende man is vêêverloskundige en castreur. Z'n diploma zeg dat 't Cors den Hollander is, een bekende naam bij de boere van vroeger. Z'n spulle voor z'n werk legge nou hier te kijk. Dan komme me langs de vurrewerszaak. Ouwe vurrewmeules, kwaste in soorte, vurrewbranders en behangselstaele voor 't uitzoeke van een nieuw behangechie te kust en te keur.

Op 't end komme me in de tebakswinkel, mè sigaore van twêê cente per stik!

Kruithof. Voor de liefhebbers staot er ok pruimtebak en niet te vergete de pijpje voor de heerebaai. Steek maar op!

In 't achterste gedêelte van de schuur waer de paerestal overdwers in was gebouwd, zie me eerst nog een hêele verzaomeling paeretuig, perezplokmandes en spiñsmaochies (genoemd naer een ouwe maet van één spint) en een spekkuij waer vroeger het ingezoute verreke in gestopt wier. Maor die stong dan in de kelder.

Via een trappie komme me op den paeretil. Onderweeg telle me daer nie minder dan 40 wasstampers en dr is gêênêênen êêndere bij.

We komme eerst in een huiskaomer met een geschilderd schoorstêêntableau met de spreuk: "Eigen haard is goud waard". Anno 1930. D'r hang een plaet met alle heereklêêdij vanof het jaer nul tot 1937. Daer is veul variaosie in geweest. Verder trok den andacht een huisurregel, een poppeklerekast, een stêênoud naaimesien en dat was voor die tijd al een grôôten uitvinding.

Deur de vollegende deur komme me in een schoollokaol van de jaere dertig. Ik zag m'n aage nog zitte in de houte banke met voe-

teplank en een gat in de lessenaer voor den inktpot. Om te lere leze den ouwe methode waervoor het aŋwezige grôôte leesbord wier gebruikt van de leesplankies met: "aap, noot, mies, wim, zus, jet, teun, vuur, gijs, lam, kees, bok, weide, does, hok, duif, schapen". Het mooiste zijn meschie nog al die ouwe schoolplaete die in de rondte an de muur hange. Den ouwe schoolkachel staot er ok al in. Elleken ochend mostie 's winters aŋgemaakt worre en de grôôte jonges mosse omstebeurte kole haole.

In de schuur benne me nou uigekeke, maor je ken 't bekant allemael nie verwerreke, zoveul hier an den ouwe tijd herinnert. Maor nou gao me nog eve in 't zummerhuis kijke. D'r staod op, dat 't van anno 1762 is. De werkgroep "Genealogie" verrichte hier de eerste werkzaamhede totdat de nieuwe leeszaol an 't museum is gebouwd. Sunt die tijd is het hier hêël wat rustiger geworre. Voorin is het bakhuis met fornuis en ove. Hier wier het brôôd gebakke van den aigen terrow die gemaole was op te meule.

Deur de volgende deur komme me in een schoollokaol van de jaere dertig.

D'r valt hier nog een verzaomeling koekblikke te bewondere voor onder andere Weesper moppe, Butterbiesies, Arnhemsche maaisies en Bitterkoekies. Daernaest staot de taefel keurig gedekt met luxe eetbenôôdigdhede. Je zou zôo an wille schikke.

Rondom an de wande zijn ouwe tableaux aŋgebrocht die gevonge zijn in een ander zummerhuis, dat ofgebroke wier en die nou hier een waardige plaes hebbe gekrege.

De uitbeeldinge stelle voor: Het Vertrouwen, De Gerechtigheid, De Wijsheid, De Bedachtzaamheid, De Dapperheid, De Hoop en De Vrede.

Nae 25 jaer kenne me vaststelle, dat ôôns museum van bizonder grôôte waerde is voor de streek, maor ok voor ver daerbuite. Omdat

het hier altijd een agrarisch gebied was, en hopelijk in de toekomst nog blijf, is ok alles wat in en om de boerderij bewaard is van on-schatbaore waarde. Laete me d'r zuinig op weze!

Met de symbole uit het zummerhuis in gedachte kenne me zegge, dà me deur De Bedachtzaamheid en De Wijsheid waermee 't museum is opgericht en De Dapperheid van de werkers van het eerste uur, wij De Hoop kenne hebbe dat ôôns naegeslacht in de Hoeksche Waerd in De Vrede onder mekaor, steeds meer de toenemende waarde van hetgeen hier is verzaameld op prijs zel wete te stelle.

BESTUUR DIALECTENWERK GROEP:

Voorzitter: H. van Dam, Driehuizen 5, 2641 LE, Pijnacker, tel.: 015-3693990, email: hcvandam@hetnet.nl

Secretaris: mw. J. Verhoeven-den Hartigh, Mookhoek 97, 3293 AD, Mookhoek, tel.: 078-6733229, email: verhoeven97@hotmail.com

Penningmeester: mw. M. van der Stouw, Westdijk 75, 3271 LL, Mijnsheerenland, tel.: 0186-603076, email: mvdstouw@zonnet.nl

Contactpersoon: A.W. Biemans, Titiaanstraat 6, 3262 HT, Oud-Beijerland, tel.: 0186-613461, email: arie@biemans1.demon.nl

NIEUWE VRIENDEN

In ons vorige Bulletin stond een oproep aan de bestaande Vrienden om een nieuwe Vriend aan te melden. Als beloning zouden aanbrenger en nieuwe Vriend een fraai fotoboek over de Hoeksche Waard ontvangen. U kunt hieronder zien dat de actie tot dusver al een redelijk resultaat heeft gehad, maar we zouden graag nog veel meer Vrienden Vrienden zien maken. Het aanmeldingsformulier plaatsen wij daarom nog een keer in dit Bulletin.

De volgende vrienden verwelkomen wij in onze Vriendenkring. Wij hopen dat zij nog lang steun zullen verlenen aan het Streekmuseum. En wie weet, misschien niet alleen financiële steun, maar ook als vrijwilliger?

R. v.d. Berg	Voorburg
J. de Boer	Heinenoord
R. Boot	Zierikzee
P. v.d. Breevaart	Heinenoord
J.J. Broekhuizen	Puttershoek
L. Croiset van Uchelen - Brouwer	's-Gravenhage
J.W.B. van Driel - Hoogenboom	Heinenoord
P. Groenenboom	Barendrecht
B.C. v.d. Heiden	Klaawaal
J. Hoek	Rotterdam
G.L. Hogendorp - Verhagen	Heinenoord
J.J. Hoogenboom - De Otter	Heinenoord
H.J. v.d. Hoonard	Oud-Beijerland
J. Hummel en J. Hummel - Diepeveen	Heinenoord
H.W. Klein	Eerbeek
M.S.J. van Krimpen - van Gog	Heinenoord
P.E. Kuster	Heinenoord
O.A. Kwak	Numansdorp
J. Lagendijk	Spijkenisse
J. Lammers - Groenendijk	Heinenoord
M. Lems - Verwilligen	Oud-Beijerland
A. v.d. Linden - Hoogland	Heinenoord
W. Moret	Strijen
J. Nugteren - v.d. Pol	Strijen
A.L. Oosterman	Heinenoord
M. Quartel	's-Gravendeel
C.M. de Rooy	Heinenoord
F.J. Rosenbrand	Puttershoek
N. Siebelink	Numansdorp
M.E. van Sluisdam	Heinenoord
M. Talle	Heinenoord
P.C. van Velzen	Gouda
G. Visser	Heinenoord
M.E. Wonink	Heinenoord
M. Zougrane	Zaandam

VRIENDENDAG 2007

Zaterdag 13 oktober a.s. houden wij onze jaarlijkse Vriendendag.

Dit jaar blijven wij in de Hoeksche Waard en gaan wij naar de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen te Numansdorp. Deze Heerlijkheid is particulier bezit en in principe gesloten voor bezoekers. Om het terrein te mogen betreden heeft men toestemming nodig.

Zoals u misschien weet houdt de Heerlijkheid als landbouwbedrijf op te bestaan. Daarom leek het ons een goed idee om, voordat het gebied een andere bestemming krijgt, de Heerlijkheid in de huidige staat te bezoeken.

EEN KORTE GESCHIEDENIS:

Koning Maximiliaan van Oostenrijk schonk in 1492 het gebied tussen de Westmaas en Kromme Striene aan Gerard Numan, zijn secretaris (vandaar de naam Numansdorp).

Numan werd Ambachtsheer en had daarmee het bestuur van de Heerlijkheid. Na zijn dood in 1505 versnipperde het eigendomsrecht ten gevolge van verkoop en vererving. Er kwamen meerdere Ambachtsheren en de dagelijkse leiding was in handen van een rentmeester.

In de 16^e eeuw werden grote stukken land ingepolderd. Zo ontstonden in de 17^e eeuw bloeiende akkerbouw- en veeteeltbedrijven. Toen echter door de veepest in 1744 bijna de gehele veestapel vernietigd was, ging men alleen verder met akkerbouw. Van hogerhand werd in de Napoleontische tijd bepaald waar en hoeveel suikerbieten moesten worden geteeld. Tot op heden is de geschiedenis van deze polder nog goed te zien in de inrichting en bewerking van het land van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.

HET PROGRAMMA IS ALS VOLGT.

12.30 - 13.00 uur

Met eigen vervoer naar de Ambachtsheerlijkheid. Er is voldoende parkeermogelijkheid.

13.00 uur

Kopje koffie of thee en een uitleg over het gebied door de heer Dick Holster.

14.00 uur

We hebben 2 routes uitgezet:

A -een wandeling van \pm 2 uur met begeleiding,
B -voor mensen die de wandeling te ver vinden is er een wagentoer met begeleiding. Ook bestaat de mogelijkheid om te fietsen. U rijdt dan achter de wagen aan en volgt hetzelfde programma. Wij zorgen voor fietsen.

16.00 uur

Rustpauze in een oude terpboerderij, wat limonade drinken en nogmaals vertelt de heer Holster iets over het gebied.

17.00 uur

Terug bij de auto's. Behalve de fietsers wordt iedereen met de wagen teruggebracht.

Daarna gaat u op eigen gelegenheid naar Partycentrum "De Vijf Schelpen", Laan van Westmolen 117, te Mijnsheerenland als u wilt deelnemen aan de gebruikelijke Hoeksche Waardse maaltijd (spek/peren of erwtensoepp). Aankomst omstreeks $\frac{1}{2}$ 6.

De route naar de Ambachtsheerlijkheid is als volgt:

Naar Numansdorp, hier de Rijksstraatweg en de Voorstraat dwars door het centrum uitrijden tot u aan het einde het "Witte Huis" ziet. Hier gaat men linksaf de Schuringsedijk op, volgt deze \pm 1½ km, gaat dan rechtsaf en bij de eerste T-splitsing linksaf. Hier is het verzamel-punt.

De kosten voor deze middag bedragen € 12,50. De kosten voor de maaltijd zijn € 21.

Wilt u aan beide programma's deelnemen, dan zijn de kosten € 31. Alle bedragen zijn per persoon en kunnen overgemaakt worden op rekeningnummer 38.70.852 van: "Stichting Vriendenkring v.h. Streekmuseum" te Heinenoord onder vermelding van het aantal personen en de menukeuze.(spek/peren of erwtensoepp).

Uw betaling dient uiterlijk 23 september a.s. ontvangen te zijn door de penningmeester.

Introduce(e)s zijn welkom

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de heer C. Spruit, penningmeester, tel. 0186-601385.

ROMANTISCHE OPENING VAN KOETSVELDTENTOONSTELLING

Tekst en fotografie: Marja Visscher

Het dominees-echtpaar Van Koetsveld voor de deur van het Museum

De klanken van de orgelman waren een weldaad voor het publiek

Mooier had het weer tijdens de opening van de tentoonstelling 'Van dorpsdominee tot Hofpredikant' niet kunnen zijn. De bekende dominee/schrijver werd 200 jaar na zijn geboorte (1807) opnieuw binnengehaald. Ditmaal in de tuin van het 'Hof van Assendelft' van het Streekmuseum Hoeksche Waard. Daar waren de in klederdicht gestoken figuranten al vroeg in de ochtend stevig aan het repeteren onder regie van Lyzette Corino van Theaterbende. Een orgeldraaiër, een heuse kerkbrik (koets) van de Menners, twee besnorde koetsiers in vol ornaat, klokgelui van de tegenoverliggende kerk en veel genodigden in een zonovergoten tuin. Kon het mooier. Tafeltjes, her en der verspreid door de prachtige, door vrijwilligers bijgehouden tuin, met een goedverzorgde high tea door het cateringbedrijf Mariet uit Klaaswaal, zorgden voor een romantische sfeer. Veel nazaten van ds. C.E. van Koetsveld, de families Croiset van Uchelen en de families Van Koetsveld en Van Ettinger waren als gast naar het museum gekomen. De opening werd verricht door de heer Quintus van Koetsveld, speciaal voor de tentoonstelling met zijn echtgenote overgekomen uit Engeland. Met het overhandigen van twee antiquarische boeken uit de verzamelingen van hemzelf en van Marja Visscher aan conservator Karel Braun van het Streekmuseum werd deze bijzondere tentoonstelling geopend. Door deze schenking is het museum in het rijke bezit gekomen van de Van Koetsveldcollectie die in de toekomst verder zal worden uitge-

breid en beschreven. Leuk te weten dat enkele boeken binnen deze collectie in het bezit zijn geweest van de dominee/schrijver zelf.

Mevrouw Elizabeth Croiset van Uchelen-Brouwer bood namens haar vriendin het museum twee zilveren beursjes aan die in bijzondere dank werden aanvaard.

De opening van de expositie werd mede mogelijk gemaakt door Rabobank Hoeksche Waard, Sociaal-Cultureel Fonds Hoeksche Waard en de Vriendenkring van het Streekmuseum. Verder werd in de voorbereiding medewerking verleend door de Van Koetsveldwerkgroep van het Streekmuseum. Het ontwerp voor de affiches, uitnodigingen, rondleidingskaarten en de gangborden zijn van Harrie Govaart, de gebruikte displays werden geschonken door de firma Paardekooper Verpakkingen.

De tentoonstelling is nog te bezichtigen tot eind september. De openingstijden van het Streekmuseum zijn woensdag en zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur. Op donderdag en vrijdag van 14.00 tot 17.00 uur. Voor informatie: www.streekmuseumhw.nl of telefoon 0186-601535.

Door het prachtige zonnige weer kwamen de klederdrachten goed tot hun recht

De verschillen in klederdracht gaven de rangen en standen goed aan

Het dominees-echtpaar werd enthousiast ontvangen

AFDELING GENEALOGIE

Het aantal bestanden, gemaakt na bewerking van de originele bronnen en op de computer te raadplegen, is uitgebreid.

Nieuw zijn:

ORA Heinenoord, inv. nr. 44; 1738-1754

Certificaties, procuraties en attestaties

ORA Heinenoord, inv. nr. 45; 1650-1690

Taxatieboek

ORA Maasdam, inv. nr. 9; 1667-1713

Transporten, hypotheeken, taxaties, aangiften collecterale successie

ORA Maasdam, inv. nr. 37; 1647-1762

Stukken in verschillende zaken gediend hebbende

Peter van Hulst

DE VRAGENRUBRIEK

Iedere vriend(in) van het Streekmuseum kan één of meerdere genealogische vragen betreffende de Hoeksche Waard insturen.

Antwoorden

Op alle vragen (622, 623 en 624) uit het vorige bulletin is een reactie gekomen.

De vragenstellers moeten inmiddels het antwoord ontvangen hebben.

Vragen

Deze keer zijn er geen vragen binnen gekomen.

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst

Ruigoord 133

3079 XP Rotterdam

e-mail genealogie@streekmuseumhw.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

AANWINSTEN

Ze zijn in dit Bulletin al genoemd, maar in deze rubriek mogen toch niet ontbreken de aanwinsten die zijn ontvangen in het spoor van de lopende tentoonstelling over ds. C.E. van Koetsveld.

Het betreft onder meer een aantal antiquarische boeken van Van Koetsveld geschonken door de familie Van Koetsveld en door Marja Visscher. Zoals de foto laat zien is deze collectie opgesteld in een vitrine die zich op de overloop op de 1e verdieping van het museum bevindt. Inmiddels is de collectie boeken van Van Koetsveld al weer aangevuld door een schenking van een tiende druk van de "Pastorie te Mastland".

De antiquarische boeken van Van Koetsveld

Verder heeft Marja Visscher de collectie weten uit te breiden met een aankoop bij een Duits antiquariaat. Het gaat hier om een Duitse uitgave te weten: 'Der Apostelkreis und andere Vorträge' door C.E. van Koetsveld, "aus dem Holländischen übersetzt von Pfarrer Dr. O. Kohlschmidt", uitgegeven in 1898 Leipzig bij Verlag von Friedrich Jansa. Een bijzonder boekje omdat het hier een vertaling in het Duits betreft.

Naast de boeken werden op de openingsdag van de tentoonstelling twee zilveren beursjes aan het museum geschonken. Eén van de beursjes is op de foto te zien.

Er zijn ook een aantal andere aanwinsten te vermelden: een poppenwagen met beddengoed (voor de kenners: een Juliana-model); en doos schoolhandwerkjes gemaakt van ± 1930-1936; witte kinderkleding met veel broderie en bijpassend hoedje; flanellen babyhemdjes en een borstrokje; damesmanchetten en kragen met kant; Verkade theelichtjes, verbandwatten, distributiebonnen en een maatlepel. De schenkers van de genoemde zaken danken wij hartelijk.

Het zilveren beursje werd aan het museum geschonken

Rein van der Waal

HET PANORAMISCH BEHANG IN DE POLDERKAMER

De meeste museumbezoekers die de Polderkamer in het Hof van Assendelft betreden, raken snel onder de indruk van het kleurrijke tafereel, dat niet alleen alle wanden omvat, maar waarvan zij als toeschouwer onwillekeurig bijna deel uitmaken. Een effect zoals bij de moderne cinemascopefilms: je zit er middenin. Bont geklede, zonder uitzondering krijgshaftig geklede kerels bevolken de voorgrond, een brandend oorlogsschip vergaat in de woeste golven, terwijl zich in de verte een vreedzaam berglandschap met antieke tempelrestanten ontvouwt.

Wat is dát een prachtig schilderij – is de meest gehoorde reactie. Maar - vertellen de museummedewerkers dan snel - 't is géén schilderij. Het is... behang! Gedrukte stroken papier, die tegen elkaar geplakt dit boeiende panorama vormen: de Griekse Vrijheidsoorlog (tegen de Ottomaanse Turken van 1821-1827). Behalve dat het behang uit de eerste helft van de 19e eeuw dateert, dat het ooit uit Parijs is gekomen, dat het in 1968 werd verworven uit het bezit van de familie Overwater en eerder was aangebracht in het oude Veerhuis aan de Buitendijk 2 in Strijensas, was er eigenlijk weinig over bekend. Wie heeft het gemaakt, hoe is het vervaardigd, wat stelt het precies voor, wat is het eigenlijk, wat is de waarde, allemaal vragen die wel gezeten zijn, maar die in 40 jaar museumhistorie niet konden worden beantwoord.

Tot de taken van een conservator behoort ook het naspeuren van gegevens over de museumstukken die aan hem zijn toevertrouwd. Dat is vaak je reinste detectivewerk, al maakt tegenwoordig het internet het zoeken naar kunst- en cultuurhistorische documentatie wat gemakkelijker. Uiteindelijk moest toch, na een speurtocht in oude boeken van de Haagse Koninklijke Bibliotheek, het kleurrijke spektakel in de Heinenoordse Polderkamer al z'n geheimen prijsgeven.

Het gaat hier om zgn. panoramisch behang, dat in de eerste helft van de 19^e eeuw een statussymbool was in gegoede kringen in heel Europa en ook in Amerika. Je moest er wel een royaal huis voor hebben, want die panorama's waren al gauw 15 tot 20 meter lang en dat is vrij lang voor een kamer waarvan de wanden ook ruimte moet bieden aan vensters, deuren en een schouw. Het behang moest niet alleen

Een van de drie, elk uit ca. tien rollen bestaande, taferelen

kleurrijk zijn en indrukwekkend door z'n afmetingen, maar vooral ook door de voorstelling. Het was een tijd waarin Europa veel belangstelling kreeg voor z'n eigen culturele verleden, dus waren doorgaans historische, soms bijbelse, veel mythologische en ook wel romantische taferelen in trek. De Napoleontische oorlogen waren weliswaar voorbij, maar het bleef een roerige tijd, waarin allerlei groeperingen en stromingen op politiek en maatschappelijk terrein om de macht streden. In 1830 bijvoorbeeld, toevallig het jaar waarin het Polderkamerbehang werd gedrukt, scheidde België zich met geweld af van het Koninkrijk der Nederlanden. Oorlogshandelingen behoorden in heel Europa tot de best verkopende prenttaferelen in de winkels van drukkers en kunsthandelaren. Het zijn dergelijke prenten geweest die als voorbeeld hebben gediend voor de makers van het Polderkamerbehang.

Een van de makers van panoramisch behang was de in 1790 opgerichte Manufacture de Papier Peints et Tissus Jean Zuber & Cie in het dorpje Roxheim bij de stad Mulhouse, dat in de Franse Elzas ligt. De firma Zuber liet in 1828 door de kunstenaar Jean-Julien Deltil (1791-1863, een leerling van de beroemde historieschilder Jacques-Louis David) het ontwerp tekenen voor de 3 taferelen die samen "Les Com-

bats des Grèces” zouden worden genoemd, wat wij vrij vertaald “De Griekse Vrijheidsstrijd” (vanaf 1821) mogen noemen.

Deltil stond voor de taak veldslagen en andere wapenfeiten weer te geven, zonder dat hij ze zelf had kunnen waarnemen en ook zonder over foto's te beschikken, want de fotografie stond nog maar op het punt om te worden uitgevonden. Dus nam hij z'n toevlucht tot de visuele middelen die hem en zijn collega's al eeuwenlang ter beschikking stonden: hij documenteerde zich met prenten van andere kunstenaars. Die gedrukte taferelen waren zo'n beetje de krantenfoto's van die tijd. Mocht de prentkunstenaar ter plekke zijn geweest en had hij dus de gelegenheid gekregen om schetsjes te maken, dan werden dergelijke prenten tamelijk natuurgetrouw. Vaak werden taferelen, landschapjes en stadsgezichten échter nagetekend van andermans prenten en tekeningen. En waren ook die niet voorhanden, dan liet de prentkunstenaar zijn fantasie de vrije loop! Deltil ontleende zijn Griekse taferelen aan lithografiën (met steendruk vervaardigde prenten) van o.a. A. Joly, Pierre Langlois (1779-1838) en Emile Jean-Horace Vernet (1789-1863).

**“DIE GE-
DRUKTE
TAFERELEN
WAREN ZO'N
BEETJE DE
KRANTEN-
FOTO'S VAN
DIE TIJD”**

Deltil maakte een ontwerp dat vervolgens door bekwame houtsnijders in 2008 houten drukblokken werd uitgewerkt. Voor elk van de 18 drukkleuren van temperaverf waren afzonderlijke blokken nodig. In 1830 werden hiermee voor het eerst de benodigde 30 rollen papier van elk 54 cm breedte bedrukt, in een oplage van 50 exemplaren. Deze rollen, die van rechts naar links de productienummers 2431 t/m 2460 dragen, werden tot 1859 een aantal malen herdrukt. Van de eerste oplage uit 1830 is bekend, dat een set van 30 rollen door Zuber werd verkocht voor 55 goudfranken en dat de wederverkopersprijs in Parijs het dubbele bedroeg. Het panoramisch behang “De Griekse Vrijheidsoorlog” is slechts in 3 andere collecties bekend: in het huis van de familie Blekinge in Zweden, in het Benaki-Museum te Athene en in Slot Weesenstein in de Duitse deelstaat Saksen.

Het eerste tafereel omvat de rollen 1 t/m 10 en toont de strijd tegen de Turken, die Athene belegeren. We herkennen de Acropolis en andere antieke restanten. De Grieken worden aangevoerd door kolonel Fabvier die, na de vijand te hebben verslagen, de citadel binnentrekt met versterkingen en een grote hoeveelheid ammunitie. Op de rollen 1 t/m 5 zien we hoe een afdeling reguliere troepen (Taktiki) met aan het hoofd de op een paard gezeten Franse kolonel Fabvier, in wiens gelederen zich verscheidene oudgediende Franse grenadiers bevin-

den, onder het geheven blauwwitte kruisvaandel aankomt op het slagveld. Op het voorplan ontfermen enige soldaten en een partizanen-verpleegster zich over de zwaargewonde Griekse generaal Karaïskakis. Vanaf de heuvels in het midden bestoken de Grieken met mortiervuur de Turken, die alle kanten op vluchten. Op de rollen 5 t/m 10 achtervolgt een groep Griekse soldaten de in totale wanorde vluchtende Turken. Op het tweede plan ligt een groep partizanen (Suliotiki) achter de rotsen in hinderlaag, terwijl andere strijders van alle kanten toestromen.

Het tweede tafereel, dat de rollen 11 t/m 20 omvat, laat zien hoe in 1827 de Ottomaanse vloot van sultan Mehemet Ali door de schepen en branders van een Engels-Frans vlooteskader in de Baai van Navarino wordt vernietigd. Het gehele tafereel, van het gevecht tussen de schepen dicht onder de oever tot de groep kanonniërs en de andere strijdenden, is overgenomen van een litho van Vernet.

Het derde tafereel, dat de rollen 21 t/m 30 omvat, biedt gezichten op de Pas van Thermopylae, op de berg Parnassos met z'n dubbele top en op het tempelcomplex van Delphi, alle geheel gebaseerd op litho's van Joly. De groep Grieken op het eerste plan is weer ontsprongen aan een litho van Vernet, terwijl de aftocht van de Turken, net als het eerste tafereel, is ontleend aan litho's van Langlois.

Het Polderkamerbehang is dringend aan restauratie toe!

Karel Braun

**"HET
POLDER
KAMER
BEHANG IS
DRINGEND
AAN RES-
TAURATIE
TOE"**

WERKGROEP PR EN MARKETING

Ons vertrouwde motto "Herleefd verleden" scheidt in deze tijd grote verwachtingen bij onze bezoekers die we graag beter tegemoet willen treden. Met de unieke tentoonstelling in boerderij Oost-Leeuwenstein was het antwoord al gauw gegeven en hopelijk speelt die over enige tijd weer een centrale rol. Ter overbrugging maar ook ter algehele verbetering van ons programma werkt de werkgroep PR & Marketing aan een concept met diverse onderdelen.

Hierbij kwam het idee op om binnen de Vriendenkring een oproep voor geïnteresseerde deelnemers te plaatsen. Of mogelijk komen we via een vriend in contact met mensen die onze activiteiten kunnen ondersteunen, persoonlijk of zakelijk.

Het concept "Herleefd verleden" kent een speciale rol toe aan bijvoorbeeld dialecten, verhalen vertellen, oude ambachten, folklore en ouderwetse kinderspelen.

Wij zoeken:

- mensen die dialect kunnen spreken
- mensen die verhalen willen vertellen, aan volwassenen en/of kinderen (al of niet in dialect)
- mensen die een oud ambacht beheersen en dat in praktijk willen brengen voor en/of met bezoekers
- mensen die in de werkgroep "Klederdracht" willen meewerken aan het maken van replica's van kledingstukken voor volwassenen en kinderen.

MAAK EEN NIEUWE VRIEND EN VERDIEN ALLEBEI EEN SCHITTEREND FOTOBOEK!

Kent u iemand die net als u het Streekmuseum Hoeksche Waard een warm hart toedraagt? Een kennis of familielid, een collega of een buurman/vrouw? Vraag hem of haar dan toe te treden tot de Vriendenkring, voor een minimale bijdrage van 10 euro.

Ter kennismaking krijgt die nieuwe Vriend bij het eerstvolgende bezoek aan het Streekmuseum een prachtexemplaar mee van een schitterend Fotoboek over de Hoeksche Waard. Gratis! En omdat u ons museum een grote dienst bewijst, ligt voor ú eenzelfde Fotoboek

VRIENDENBON

Nieuwe Vriend:

Dhr/Mevr*:

Straat:

Huisnummer: Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:e-mailadres:

Bankrekeningnummer:

Bijdrage: (minimaal 10 euro per persoon per jaar)

Wil het gratis Fotoboek over de Hoeksche Waard ophalen/ opgestuurd* krijgen.

Deze Vriend wordt aangebracht door:

Dhr/Mevr*:

Straat:

Huisnummer: Postcode:

Woonplaats:.....

Wil het gratis Fotoboek over de Hoeksche Waard ophalen/ opgestuurd* krijgen.

* Het niet-juiste doorhalen a.u.b.

gereed om gratis te worden afgehaald. Opsturen kan ook en kost 5 euro extra. Vul deze Vriendenbon volledig in en stuur hem op naar: Vriendenkring Streekmuseum Hoeksche Waard, Hofweg 13, 3274 BK, Heinenoord. Maak uw bijdrage en eventueel de verzendkosten over op rekeningnummer 38.70.852 van Vriendenkring van het Streekmuseum Hoeksche Waard. Vermeld bij de betaling, indien van toepassing, het inbegrepen bedrag van de verzendkosten.

VRIENDENBON

Nieuwe Vriend:

Dhr/Mevr*:

Straat:

Huisnummer: Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:e-mailadres:

Bankrekeningnummer:

Bijdrage: (minimaal 10 euro per persoon per jaar)

Wil het gratis Fotoboek over de Hoeksche Waard ophalen/ opgestuurd* krijgen.

Deze Vriend wordt aangebracht door:

Dhr/Mevr*:

Straat:

Huisnummer: Postcode:

Woonplaats:.....

Wil het gratis Fotoboek over de Hoeksche Waard ophalen/ opgestuurd* krijgen.

* Het niet-juiste doorhalen a.u.b.